

Türkiye Göç Araştırmaları Merkezi
(TÜGAM)

Kavram Analizi: **Transit Göç**

Hilal Erol Yaşar

2025/16

www.gocvakfi.org | info@gocvakfi.org

KAVRAM ANALİZİ:
TRANSİT GÖÇ

(2025/16)

YAZAR:

Hilal Erol Yaşar

TÜRKİYE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (TÜGAM)

GRAFİK TASARIM:

Ruha Medya A.Ş.

E ISBN:

978-625-5830-17-3

Göç Araştırmaları Vakfı

Hacettepe Mahallesi Fener Sokak No: 5

06230 Altındağ/Ankara, Türkiye

Tel.: (0312) 473 76 11

Fax: (0312) 473 79 14

Kitapçığın tüm yayın hakları Göç Araştırmaları Vakfına aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

İçindekiler

Giriş	2
Kavramın Anlamı ve Tarihsel Arkaplan	3
Güncel Tartışmalar	5
Sonuç	6
Kaynakça	7

Giriş

İnsan hareketliliğinin hangi kavramsal çerçeveler ve sınıflandırmalar üzerinden tanımlandığı ve bu olguya yüklenen anlamlar, tarihsel olarak değişen siyasi bir olgudur. Göç alanındaki literatürde karşılaşılan birçok kavram ve sınıflandırma ise büyük ölçüde ulus-devlet merkezli politikalar ekseninde şekillenmiş ve bu doğrultuda bilgi üretim sürecine dâhil edilmiştir. Bu çerçevede, göçmenlerin geliş zamanları, kaynak ülkeleri, nicel özellikleri ve yasal statüleri, literatürde öne çıkan başlıca tartışma alanlarını oluşturmaktadır. Tartışmalara yön veren kavramsallaştırmalar ise, göçün siyasal doğası ve ülkelerin benimsediği göç politikaları tarafından belirlenen normatif çerçeveler içinde şekillenmektedir.

Çoğunlukla düzensiz göç ve zorunlu göçle birlikte anılan ya da göç hareketliliklerinin alt kategorisi olarak görülen **transit göç**, özellikle AB sınır politikaları ve göç yönetimi çerçevesinde bir söylemsel araç haline gelmiştir (Atasü Topcuoğlu, 2016, s. 2-4). Kavram, göçmenleri belirli bir coğrafyada ‘geçici’ ve dolayısıyla ‘entegrasyon amacı gütmeyen’ bireyler olarak konumlandıran bir çerçeveye atıfta bulunabilmektedir. Dolayısıyla **transit göç** kavramı, bir hareket etme biçiminin yanı sıra, göçmenlerin hukuki statüsü, toplumsal görünürlüğü ve politik alan üzerindeki etkilerini de kapsayan bir anlamlandırma biçimini beraberinde getirmektedir.

Bu kavram analizi, göç bağlamında normatif anlamlardan birine sahip **transit göç** kavramını ele alarak, kavramın hangi bağlamlarda nasıl kullanıldığını ve bu kullanım biçimlerinin göçmen öznesini nasıl konumlandığını tartışmayı amaçlamaktadır.

Kavramın Anlamı ve Tarihsel Arkaplan

Göçmenler için çıkış noktasından nihai varış ülkesine kadar olan yolculuk, kimi durumlarda aylar, hatta yıllar sürebilmekte ve bu süreç boyunca çok sayıda duraklama ve yön değişikliğini içerebilmektedir. Göç deneyimleri, yolculuğun tamamı veya bir kısmı için düzenli göç seçeneğine erişim olasılığı, göçmenlerin ve destek ağlarının mali kaynakları, yol boyunca çalışarak gelir elde etme gereksinimi, kullanılan ulaşım araçları, güzergâhın ve yolculuğun süresi, göç politikalarındaki değişiklikler, yolculuk sırasında yaşanabilecek kazalar, gözetli ya da sınır dışı edilme gibi faktörlere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Bu çerçevede **transit göç**, yalnızca bir hareket biçimi değil, aynı zamanda göç deneyiminin çok boyutlu ve değişken doğasını yansıtan dinamik bir süreç olarak değerlendirilmelidir (MMC, 2023, s.10).

1990 yılının başına kadar “yeni göç” tipi olarak adlandırılan **transit göç** kavramının, Soğuk Savaş sonrası dönemde, kavram çoğunlukla jeopolitik atıflarla açıklanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, Avrupa’ya göçler bağlamında göçe kaynaklık eden coğrafyalardaki değişimler, ucuz ve farklı göç güzergahlarının ortaya çıkışı, göç kategorilerinin çeşitlenmesi ve göçün hız kazanması sonucunda kavram, **transit göç** olarak kavramsallaştırılmıştır (Collyer, Düvell ve Haas, 2012, s. 407).

Kavram, özellikle 1990’lı yılların ikinci yarısından itibaren Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE) gibi uluslararası kuruluşların toplantılarında tartışılmaya ve gündemlerinde yer edinmeye başlamıştır (İçduygu, 2000, s. 357).

Transit göç kavramı, 1993 yılında Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu tarafından, “kısmen veya tamamen yasa dışı yollarla, nihai varış ülkesi olarak belirlenen başka bir ülkeye göç etme olasılığını arama niyetiyle bir ülkeye yapılan göç” (UNECE, 1993, s.8-10) olarak tanımlanmıştır. Buna karşılık, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) 1994 yılında Doğu Avrupa’da **transit göç** üzerine bir dizi çalışma yayımlamış, ancak kavramı tanımlamamıştır.

Benzer biçimde, 2001 yılında Avrupa Konseyi (AK) Parlamenterler Meclisi, bir tanım

sunmamış, yalnızca **transit göç**ün iki temel özelliğini ‘yasa dışı doğası ve karmaşık bir suç örgütlenmesi’ olarak vurgulamıştır. AK, 2004 yılında düzenlediği bölgesel bir **transit göç** konferansında ise kavramı şu şekilde tanımlamıştır: “**Transit göç**, bir çıkış veya menşe ülkesinden, bir transit ülke aracılığıyla varış veya yerleşim ülkesine yapılan göç olup, genellikle belirsiz veya güvensiz koşullarda; gizlilik, turist vizesi, sahte belgeler vb. biçiminde gerçekleşir.” (MMC, 2023, s. 10).

Transit ülke, kimi zaman göçmenler için düzensiz ve görece uzun süreli bir konaklama, geçici istihdam veya üçüncü ve genellikle daha müreffeh bir ülkeye düzensiz geçiş öncesi bir ara durak işlevi görebilmekte; hatta yeniden göç etmek imkânsız ve menşe ülkesine dönmek riskli olduğu durumlarda kalıcı ikamet yeri hâline de gelebilmektedir (Atasü Topcuoğlu, 2016; MMC, 2023). Yetersiz sınır kontrolleri, gevşek vize uygulamaları, coğrafi konum ve sınır geçişlerinde yaşanan yolsuzluklar, **transit göç**ü kolaylaştıran başlıca etmenler arasında yer almaktadır (Düvell, 2012, s. 422). Ayrıca yoksulluk, ayrımcılık, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimdeki kısıtlar, düzenli işe ulaşımında karşılaşılan engeller, şiddet, cinsiyet temelli ayrımcılık, iklim değişikliği ve çevresel bozulma gibi birbirine bağlı çoklu faktörler de **transit göç**ü şekillendiren önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır (UN, 2016, s. 7).

İnsan hareketliliğinin tüm biçim ve türlerinin, hangi kavramlarla ve sınıflandırmalarla ele alındığı ve nasıl açıklandığının tarihsel olarak değişen politik bir olgu olması nedeniyle **transit göç** kavramı da muğlak ve politize bir nitelik taşımaktadır (Atasü Topcuoğlu, 2016, s. 2). Bu doğrultuda, **transit göç** kavramının, günümüzde neredeyse tamamen Avrupa merkezli bir çerçevede, Avrupa’nın doğusu, güneydoğusu ve güneyinde gerçekleşen veya gerçekleşme potansiyeli taşıyan düzensiz göçleri tanımlamak ve uzak tutmak için kullanıldığı söylenebilir. Düvell’e (2012, s. 417) göre, kaynak ülke ve transit ülke bağlamında farklı ülkelerde farklı çağrışımlar uyandıran **transit göç** kavramı, sivil toplum kuruluşlarının raporları aracılığıyla yaygınlaşmakta ve “kriminalize” edilmektedir. Bu duruma, **transit göç**ü yönetmek amacıyla İsviçre ve Avusturya tarafından kurulan Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi (ICMPD – International Centre for Migration Policy Development) ile EUROPOL (European Police Office) ve FRONTEX (European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders) örnek gösterilebilir (Atasü Topcuoğlu, 2016, s. 5).

Transit göçü bir sorun olarak kurgulayan ve çözüm olarak sınırların güçlendirilmesini benimseyen düşünce çerçevesinde, katı göç politikaları meşrulaştırılmakta ve uygulanabilir hâle getirilmektedir (Atasü Topcuoğlu, 2016, s. 2-4). İçduygu’ya göre (2000, s. 359), **transit göç** kavramı yalnızca göçmenlerin niyetlerini değil, aynı zamanda tüm göç sürecinin dinamiklerini ve mekanizmalarını da dikkate alan bir tipolojiye göre inşa edilmelidir.

Güncel Tartışmalar

1979’da SSCB’nin Afganistan’ı işgali, aynı dönemde İran’daki rejim değişikliği, 1980’lerde süren İran-İrak Savaşı, 1990’larda Sovyetler Birliği’nin dağılması, 2010’dan itibaren “Arap Baharı” olarak adlandırılan halk hareketleri ve 2011’de başlayıp günümüze dek süren Suriye iç savaşı, **transit göç** kavramının günümüzdeki anlamına ulaşmasında belirleyicidir (Şişman ve Balun, 2020, s. 61). Böylece **transit göç**, yalnızca göçmenlerin bir ülkeden diğerine geçişini tanımlayan teknik bir kavram olmaktan çıkıp, uluslararası siyaseti, güvenliği ve insani yardımı doğrudan etkileyen çok boyutlu bir olgu haline gelmiştir.

Transit göç kavramı, özellikle 1990’larda, AB’ye komşu ülkelere gelen “istenmeyen göçmenler” için kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde **transit göç** ve rotaları üzerine çeşitli araştırmalar yapılmış, konu akademik ve politik gündemde daha fazla yer edinmiştir. Çalışmaların artmasıyla birlikte, “istenmeyen göçü” durdurma yönünde AB içinde politik bir kararlılık oluşmuş; AB, sınır komşusu ülkelere göçmen geçişlerini engellemeleri yönünde baskı uygulamaya başlamıştır (McKeever vd., 2005; Düvell 2012).

Hedef ülkelere girişte uygulanan sıkı göç düzenlemeleri, vize sınırlamaları ve benzeri engeller, süreci daha da karmaşık hale getirmekte; bu durum **transit göçmenlerin**, coğrafi konumu elverişli, vize politikaları daha esnek ve göç kontrolleri görece daha esnek olan Türkiye gibi ülkelere yönelmesine neden olmaktadır (Tepealtı, 2019, s. 131).

Türkiye’de **transit göç** ilişkin önemli bir literatür oluşmuştur (İçduygu, 2000, s. 358; Danış, 2004, s. 217; İçduygu ve Aksel, 2012, s. 7; Deniz, 2017, s. 154-155; Tepealtı, 2019, s. 132). Türkiye’nin **transit göç** açısından öne çıkan üç temel özelliğine vurgu yapılmaktadır: Birincisi siyasi ve ekonomik istikrarsızlığın, etnik ve politik çatışmaların yoğun olduğu ülkeler ile refah düzeyi yüksek Batı ülkeleri arasında bir yerde konumlanmaktadır. İkincisi Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişim noktasında stratejik bir konuma sahip olmasıdır. Üçüncüsü ise uluslararası göçlerin büyük ölçüde hedefi konumundaki Avrupa Birliği ülkelerinin “Kale Avrupası” olarak nitelendirilen güvenlik temelli katı sınır politikalarının “tampon bölgesi” konumundadır (İçduygu, 2000, s. 358; Danış, 2004, s. 217). Bu özellikleri, Türkiye’yi **transit göç** açısından kilit bir geçiş bölgesine dönüştürmüştür; literatürde de Türkiye’nin bu özgün coğrafi konumu sıklıkla vurgulanmıştır.

Düvell (2012), **transit göç** kavramının kullanımında süregelen çifte standartlara dikkat çekmektedir. Örneğin, Türkiye ve Ukrayna gibi AB’ye komşu ülkeler, bu bölgelerden Avrupa’ya yönelen göç hareketleri nedeniyle “transit ülke” olarak tanımlanırken; AB içinde yer alan Polonya, Avusturya, İtalya ve Fransa gibi ülkeler, aralarındaki yoğun göç akışlarına rağmen bu şekilde nitelendirilmemiştir (Düvell, 2012, s. 418).

Sonuç

Transit göç gibi göç literatüründe kullanılan birçok kavram, yalnızca tanımsal bir araç olmanın ötesinde, siyasal ve ideolojik işlevleri bulunan çok katmanlı anlam alanlarına sahiptir. Görünüşte tarafsız bir sınıflandırma olarak kullanılan transit göç kavramı ise, özünde ulus-devlet merkezli düşünce biçimlerinin, sınır rejimlerinin ve iktidar ilişkilerinin izlerini taşımaktadır. Kavram, göçmenlerin nihai hedef ülkelerine ulaşmadan önce bir ya da birden fazla ülke üzerinden geçici olarak hareket etmelerini ifade eden bir göç türü olarak tanımlansa da göçmenleri “henüz var(a)mamış” ya da “geçici” özneler olarak konumlandırarak onları görünmez kılan ve belirsizlik rejimleri içinde tutan bir anlamda kullanılma potansiyelini de barındırmaktadır. Bu bağlamda, göç çalışmalarında kullanılan kavramların kökenlerini, işlevlerini ve içerdiği normatif kabulleri sorgulamak, göçmenliğin ve hareketliliğin çok katmanlı doğasını anlayabilmek için temel bir gerekliliktir.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı. (2020). 29 Temmuz İtibarıyla 177 bin 654 Düzensiz Göçmen Yakalandı. <https://www.aa.com.tr/tr/politika/29-temmuz-itibariyla-177-bin-654-duzensiz-gocmen-yakalandi/1547989> (Erişim Tarihi: 02.09.2025).
- Atasü Topcuoğlu, R. (2016). Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama. İnsan Hakları Yıllığı, 34.
- Collyer, M., Düvell, F., De Haas, H. (2012). Critical Approaches to Transit Migration. Population, Space and Place, 18 (4).
- Danış, A. D. (2004). Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye. Birikim Dergisi, 184.
- Deniz, O. (2017). Ortadoğu ve Asya Kökenli Göçmenlerin Göç Güzergâhında Türkiye Opsiyonu. Edebiyat Fakültesi Panelleri, Hiperyayın.
- Düvell, F. (2012). Transit Migration: A Blurred and Politicised Concept. Population, Space and Place, 18.
- İçduygu, A. (2000). The politics of international migratory regimes: Transit migration flows in Turkey. International Social Science Journal, 52(165), 357-367.
- İçduygu, A., ve Aksel, D. B. (2012). Türkiye’de Düzensiz Göç. Türkiye: Uluslararası Göç Örgütü.
- McKeever, D., Schultz, J., ve Swithern, S. (2005), Foreign territory: the internationalisation of EU asylum policy. Oxfam Publication: Oxford
- Mixed Migration Centre (MMC). (2023, Kasım). Transit Migration and Development. KNO-MAD Paper 52. https://mixedmigration.org/wp-content/uploads/2024/01/309_KNOMAD_52_Transit_Migration_Development.pdf
- Şişman, Y., ve Balun, B. (2020). Transit göç ve Türkiye. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(2), 61-79.
- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği’ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri ve Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi. Eastern Geographical Review, 24 (1).
- UN. (2016). Situation of Migrants in Transit. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, A/HRC/31/35.
- UNECE. (1993). International Migration Bulletin. Geneva: United Nations Economic Commission for Europe, No. 3.

daha fazla bilgi için

/goc_vakfi

/gocarastirmalarivakfi